

*Yom Sheini  
for Mesorah  
1.25.26~7 Shevat 5786*

*Source 1  
Breisheet 1:6-8*

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

And Gd said, Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide water from water.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן:

And Gd made the firmament, and divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament: and it was so.

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי:

And Gd called the firmament Heaven. And there was evening and there was morning a second day

*Source 2  
Rashi 6*

**יהי רקיע.** יחזק הרקיע, שאף על פי שנבראו שמים ביום א' עדין לחים היו וקראו בשני מגערת הקב"ה באמרו יהי רקיע, וזהו שכתב (איוב כ"ו) עמודי שמים ירוּפּוּ – כל יום ראשון, ובשני יתמהו מגערתו, כאדם שמשותומם ועומד מגערת המאים עליו:

Let the expansion become fixed; for although the heavens were created on the first day, they were still in a fluid form, and they became solidified only on the second day at the dread command (literally, rebuke) of the Holy One, blessed be He, when he said "Let the firmament be stable" (Genesis Rabbah 4:2). It is to this that allusion is made in what is written in (Job 26:11): "The pillars of heaven were trembling" (i. e. they were unstable) — this was during the whole of the first day — and on the second (Job 26:11): "they were astonished at His rebuke", like a man who stands immovable, amazed at the rebuke of one who terrifies him.

**בתוך המים.** באמצע המים, שיש הפרש בין מים העליונים לרקיע כמו בין הרקיע למים שעל הארץ, הא למדת, שהם תלויים באמרו של מלה:

IN THE MIDST OF THE WATERS — In the exact centre of the waters; בתוך המים because there is the same distance between the upper waters and the firmament as there is between the firmament and the waters that are upon the earth. Thus you may infer that they (the upper waters) are suspended in space by the command of the King (Genesis Rabbah 4

*Rashi 7*

**מעל לרקיע.** על הרקיע לא נאמר אלא מעל לרקיע, לפי שהן תלויין באויר. ומפני מה לא נאמר כי טוב ביום שני? לפי שלא היה נגמר מלאכת המים עד יום שלישי, והרי התחיל בה בשני, ודבר שלא נגמר אינו במלואו וטובו; ובשלישי שנגמר מלאכת המים והתחיל וגמר מלאכה אחרת, כפל בו כי טוב שתי פעמים,

אחת לגמר מלאכת השני ואחת לגמר מלאכת היום:

It is not said here

hanging from above”, because they (the “על הרקיע but ,“upon the firmament” waters) were suspended in space (Genesis Rabbah 4:3). Why is it not stated in reference to the work of the second day “that it was good”? Because the work associated with water was not completed until the third day — He only began it on the second — and anything that is not completed is not in a state of perfection and at its best (and so cannot be termed “good”). Therefore on the third day when He completed the work associated with water and another work was commenced and finished, the words טוב כי טוב are repeated, once in reference to the completion of the work of the second day, and again in reference to the completion of the work of that day (Genesis Rabbah 4:10)

Rashi 8

ויקרא אל-ים לרקיע שמים. שא מים, שם מים, אש ומים, שערבן זה בזה ועשה מהם שמים:

The word “שמים”, Heaven, may be regarded as made up of “Carry water”, or שם מים “There is water”, or אש ומים “Fire and water”. He mingled fire with water and of them He made the heavens (Chagigah 12a).

Source 3

Midrash Rabbah Breisheet 4

למה אין כתיב בשני כי טוב, רבי יוחנן תני לה בשם רבי יוסי בן רבי חלפתא, שבו נבראת גיהנם, שנאמר (ישעיה ל, לג): כי ערוה מאתמול תפתה, יום שיש בו אתמול ואין בו שלשום. רבי חנינא אומר שבו נבראת מחלקת, שנאמר: ויהי מבדיל בין מים למים. אמר רבי טביומי אם מחלקת שהיא לתקונו של עולם ולישובו, אין בה כי טוב. מחלקת שהיא לערבובו על אחת כמה וכמה. אמר רבי שמואל לפי שלא נגמרה מלאכת המים, לפיכך כתוב בשלישי כי טוב שני פעמים, אחד למלאכת המים, ואחד למלאכתו של יום

Why is “that it was good” not written regarding the second day? Rabbi Yohanan taught it in the name of Rabbi Yosei ben Rabbi Halafta: It is because Gehenna was created on it, as it is stated: “For the inferno is arranged from yesterday” (Isaiah 30:33) – a day that has a yesterday, but does not have a day before yesterday.

Rabbi Hanina says: It is because division was created, as it is stated: “And let it divide between water and water.” Rabbi Tavyomei said: If on account of division that is for the improvement of the world and its settlement, there is no “that it was good,” division that causes turmoil in the world, all the more so.

Rabbi Shmuel [bar Nahman] said: It is because the work of creating water was not completed. That is why “that it was good” is written twice on the third day; once for the work of creating the water, and once for the other work done on that day.

Source 4  
Midrash Rabbah: Breisheet 3:8

רבי יוחנן אמר בשני נבראו המלאכים, הדא הוא דכתיב (תהלים קד, ג): המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח, וכתיב (תהלים קד, ד): עשה מלאכיו רוחות.

Rabbi Yoḥanan said: The angels [*malakhim*] were created on the second day. That is what is written: “He covers His upper chambers with water; He makes clouds His chariot; He proceeds on the wings of wind” (Psalms 104:3), and it is written: “He makes the winds His messengers [*malakhav*]” (Psalms 104:4).

Source 5  
Pirkei d'Rebbe Eliezer 3

... ושמונה ביום השני, ואלו הן: הבאר והמן והמטה והקשת והכתב והמכתב והכתנת והמזיקין. ועשרה דברים עלו במחשבה: ירושלים ורוחות אבות וארחות הצדיקים וגיהנם ומי המבול ולוחות השניים, והשבת והמקדש והארון ואור לעולם הבא.

Eight things were created on the second day, namely, the Well, the Manna, the Rod, the Rainbow, the art of writing, the written characters, the Garments, and the destroying spirits. Ten things arose in the thought (of the Creator), namely, Jerusalem," the spirits of the patriarchs, the paths of the righteous, Hell (Gehenom), the waters of the flood, the second tables, the shabbat, the temple and the light of the world to come.

Source 6

Midrash Breisheet Rabah 4

אמר רבי חנינא יצאה האש מלמעלה ולחכה את פני הרקיע. רבי יוחנן כשהיה מגיע לפסוק זה (איוב כו, יג): ברוחו שמים שפרה, היה אומר יפה למדני רבי חנינא. אמר רבי יודן ברבי שמעון יצאת האש מלמעלה ולהטה פני רקיע. רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא אמר, בא מעשה בראשית ללמד על מתן תורה ונמצא למד ממנה, (ישעיה סד, א): כקדח אש המסים, אימתי חצה האש בין העליונים לתחתונים, לא במתן תורה, אתמהא, כך היתה בבריתו של עולם.

Rabbi Ḥanina said: Fire emerged from on High and passed over the surface of the firmament. When Rabbi Yoḥanan would reach this verse: “With His wind, the heavens are enhanced” (Job 26:13), he would say: Rabbi Ḥanina taught me well. Rabbi Yudan ben Rabbi Shimon said: The fire emerged from on High and burnished the surface of the firmament. Rabbi Berekhya said in the name of Rabbi Abba bar Kahana: The act of Creation came to teach something about the giving of the Torah, but ultimately learned something from it. “Like [the day of] a splitting fire” (Isaiah 64:1) – when did fire split

between what was above and what was below, was it not at the giving of the Torah?  
That is a rhetorical question. So it was at the creation of the world.

Source 7

Midrash Rabbah Breisheet 4:4

הַרְקִיעַ דּוֹמָה לְבֵרֶכָה, וְלִמְעַלָּה מִן הַבֵּרֶכָה כֶּפֶה, וּמִחֲמַת שְׁהַבֵּרֶכָה מִזְעַת טְפִים עֲבוֹת, וְהֵן יוֹרְדִין לְתוֹךְ מַיִם הַמְּלוּחִים וְאֵינָן מִתְעַרְבִין

The firmament is similar to a pool of water and above the pool is a dome. Because of the pool there is condensation of thick drops, and they descend into the salt water but do not intermingle.

Source 8

Psalm 136:6

לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל-הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ:

To Him who stretched out the earth above the waters: for His steadfast love endures forever.

Source 9

Alshich

**לְרוֹקַע הָאָרֶץ כּו'** היות ארץ על המים הוא צער ליסוד ההוא היות שלא כטבעו כי יסוד העפר טבעו למטה אל תתמה כי בשביל עולם היה חסדו שיתקיימו. או יאמר כי כאשר הים הוא עליון מהארץ הד"א הקורא למי הים וישפכם וארז"ל אין שפיכה אלא מלמעלה למטה אם כן למה לא צוה ויעמדו כל המים מצד אחד ולא תהיה ארץ נרקעת על מים אל תתמה כי בשביל העולם היה חסדו בזה שעל ידי כן החי יתן אל לבו להתכשר באמור כי אין צריך אם יכעיסו את קונם רק להניח הדבר אל הטבע ויקנו יראו ויתקיים עולם

Source 10

Radak

**לְרוֹקַע.** זכר מבריאת הארץ מה שהוא חסד מוחלט מאתו שבטל טבע המים, שהיה טבעם להיותם על הארץ כמו שהיו מתחלה והוא בחסדו הקים אותם אל מקום אחד ונראית היבשה להיות החיים והצמחים עליה, וזה החסד הוא לעולם, שאעפ"י שהמבול הציף המים על היבשה כבר נשבע שלא יהיה עוד כל כימי הארץ וזה כי לעולם חסדו, ופירוש לרוקע שנתלה שטח הארץ על המים, ואעפ"י שהמים גבוהים על הארץ נתן הוא שתהיה הארץ כאילו היה גבוה על המים שלא יעברו על הארץ, וזהו מנפלאותיו:

Source 11

Midrash Rabah Breisheet 3

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, רַבָּנָן אָמְרִין לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי פְּנֹחֵס וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּרַבִּי אֲבִין בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחְמָן, בְּשֵׁעָה שְׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, גְּלָדָה טָפָה הָאֲמֻצְעִית וְנִעְשׂוּ הַשָּׁמַיִם הַתַּחְתּוֹנִים, וְשָׁמַי שְׁמַיִם הָעֲלִיוֹנִים. רַב אָמַר לַחִים הָיוּ מַעֲשִׂיהֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וּבִשְׁנֵי קָרְשׁוֹ. יְהִי רָקִיעַ, יַחֲזֹק הָרָקִיעַ. רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן אָמַר יַעֲשֶׂה מְטְלִית לְרָקִיעַ, הִיךְ מָה דָּאֵת אָמַר (שמות לט, ג): וַיִּרְקְעוּ אֶת פְּחֵי הַזֶּהָב, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא יִצְאָה הָאֵשׁ מִלְּמַעְלָה וְלַחֲכָה אֶת פְּנֵי הָרָקִיעַ. רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁהָיָה מְגִיעַ לְפָסוּק זֶה (איוב כו, יג): בְּרוּחוֹ שְׁמַיִם שִׁפְרָה, הָיָה אוֹמֵר יִפֶּה לְמַדְנֵי רַבִּי חֲנִינָא. אָמַר רַבִּי יוֹדָן בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן יִצְאָת הָאֵשׁ מִלְּמַעְלָה וְלַהֲטָה פְּנֵי רָקִיעַ. רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בֶר כְּהֵנָּא אָמַר, בָּא מַעֲשֶׂה

בְּרֵאשִׁית לְלַמֵּד עַל מֵתֵן תּוֹרָה וְנִמְצָא לְלַמֵּד מִמֶּנָּה, (ישעיה סד, א): כִּקְדַח אֵשׁ הַמָּסִים, אֵימַתִּי חֲצָה הָאֵשׁ  
בֵּין הָעֲלִיוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים, לֹא בְּמֵתֵן תּוֹרָה, אֶתְמָהָא, כִּן הֵיְתָה בְּבְרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם.  
“Gd said: Let there be a firmament in the midst of the water” – the Rabbis say it in the  
name of Rabbi Ḥanina, Rabbi Pinḥas, and Rabbi Yaakov bar Avin in the name of Rabbi  
Shmuel bar Naḥman: When the Holy One blessed be He said: “Let there be a  
firmament in the midst of the water,” the middle drop [of water] congealed and thereby  
the lower heavens and the upper highest heavens came about. Rav said: Their  
substance on the first day was damp, and on the second day they congealed. “Let there  
be a firmament” – let the firmament harden. Rabbi Yehuda bar Rabbi Simon said: Let  
there be a lining for the firmament [*rakia*], as it says: “They flattened [*vayraku*] the  
sheets of gold” (Exodus 39:3). Rabbi Ḥanina said: Fire emerged from on High and  
passed over the surface of the firmament. When Rabbi Yoḥanan would reach this verse:  
“With His wind, the heavens are enhanced” (Job 26:13), he would say: Rabbi Ḥanina  
taught me well. Rabbi Yudan ben Rabbi Shimon said: The fire emerged from on High  
and burnished the surface of the firmament. Rabbi Berekhya said in the name of Rabbi  
Abba bar Kahana: The act of Creation came to teach something about the giving of the  
Torah, but ultimately learned something from it. “Like [the day of] a splitting fire” (Isaiah  
64:1) – when did fire split between what was above and what was below, was it not at  
the giving of the Torah? That is a rhetorical question. So it was at the creation of the  
world.

Source 12  
Midrash Rabbah: Breisheet 4

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּשֵׁנֵי נִבְרָאוּ הַמַּלְאָכִים, הִדָּא הוּא דְכָתִיב (תהלים קד, ג): הַמְקַרָּה בְּמַיִם עַלְיוֹתָיו הַשָּׁם  
עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כְּנָפֵי רוּחַ, וְכָתִיב (תהלים קד, ד): עָשָׂה מְלֶאכֶי רוּחוֹת.

Rabbi Yoḥanan said: The angels [*malakhim*] were created on the second day. That is  
what is written: “He covers His upper chambers with water; He makes clouds His  
chariot; He proceeds on the wings of wind” (Psalms 104:3), and it is written: “He makes  
the winds His messengers” (Psalms 104:4).

Source 13  
Tehilim 104:3

הַמְקַרָּה בְּמַיִם עַלְיוֹתָיו הַשָּׁם־עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל־כְּנָפֵי־רוּחַ:  
who lays the beams of his chambers in the waters: who makes the clouds his chariot:  
who walks upon the wings of the wind:

Source 14  
Malbim

**המקרה במים עליותיו**, התחיל לפרש ענין הרקיע הזה ואיך נעשה, שהמים נתקרו כמו תקרה שהוא גג הבנין, ולמעלה ממנו הוא עלית הבנין, כי משם ולמעלה שייך אל גבול השמים, כי אינו ראוי עוד לנשימת כל בע"ח, וגם קראם עליותיו, ע"ש עליית האדים, ועי"כ שם **עבים רכובו**, שהאדים העולים ומתקבצים במקום הסגריר כשיתפשט מהם החום יתהוו מהם עבים, וכאלו ה' רוכב על עב קל הזה, כמ"ש הנה ה' רוכב על עב קל **המהלך**, מיסב על רכובו, שהרכוב הזה הוא **מהלך על כנפי רוח**, שתחת הסוסים המושכים את הרכב ימשכו כנפי רוח את הרכב הזה, ר"ל שהרוחות ישאו את העבים ממקום למקום:

"Who lays the beams of his chambers in the waters" began to explain the matter of this rakia and how it was made, that the waters rose like a ceiling, which is the roof of the building, and above it is the upper part of the building, because from there and upwards it belongs to the edge of the sky, because it is not compatible with breathing for any creatures, and also its ascents are called, after the ascent of the vapors. And so there are thick clouds, because the vapors that rise and gather in the cold place, when the heat spreads from them, will form thick clouds from them. And thus the Lord rides upon this light vapor, as it says, "Behold, the Lord rides upon a light vapor that progresses, bearing upon his mount." That this rider is one who goes on the wings of the wind, that under the horses pulling the chariot, the wings of the wind will pull this chariot, that is to say that the winds carry the vapors from place to place:

Source 15  
Isaiah 44:24

כֹּה־אָמַר יְיָ־הוֹאֵלֵךְ וַיִּצְרָךְ מִבֶּטֶן אִמִּי יְיָ־הוֹאֵלֵךְ לְכָל־נְטָה שְׁמַיִם לְבִדִּי רַקַּע הָאָרֶץ (מי אתי) [מאתי]:

Thus says the Lord, thy redeemer, and he that formed thee from the womb, I am the Lord that makes all things; that stretches the heavens, alone; that spreads abroad the earth by myself;

Source 16  
Midrash Rabbah Breisheet 3

מִי אֲתִי כְּתִיב, מִי הָיָה שֶׁתָּפַר עִמִּי בְּבְרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲמִי, מִתְחִלַּת בְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם וְנִתְאַוָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת שֶׁתְּפֹת בְּתַחְתּוֹנִים  
it [the last word] is written [as two]: "who is with Me [*mi itl*]?" Who was partner with Me in creation of the world? Rabbi Shmuel bar Ami said: From the beginning of the creation of the world, the Holy One blessed be He desired to enter into a partnership with the creations below.

Source 17  
Shmot 39:3

וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי הַזֶּהָב וַקְצִץ פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּלִלַת וּבְתוֹךְ הָאֲרָגְמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשָּׁשׁ מַעֲשֵׂה חָשֵׁב:

And they did beat the gold into thin plates, and cut it into wires, to work it in the blue, and in the purple, and in the scarlet, and in the fine linen, the work of an artist.

וְדַמוֹת עַל-רֵאשֵׁי הַחַיִּיהַ רְקִיעַ כְּעֵין הַקָּרַח הַנוֹרָא נָטוּי עַל-רֵאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה:

And over the heads of the living creatures there was the likeness of a firmament, like the colour of the terrible ice, stretched out over their heads above.

וְתַחַת הַרְקִיעַ כְּנִפְיָהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל-אַחֻתָּהּ לְאִישׁ שְׁתַּיִם מִכְּסוֹת לְהִנָּה וּלְאִישׁ שְׁתַּיִם מִכְּסוֹת לְהִנָּה אֵת גּוֹיְתֵיהֶם:

And under the firmament their wings were held straight, the one toward the other: everyone had two, which covered them, namely, everyone two, which covered their bodies.

וְאֶשְׁמַע אֶת-קוֹל כְּנִפְיָהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל-שֵׁדִי בְּלִכְתָּם קוֹל הַמַּלְאָה כְּקוֹל מַחְנֶה בְּעַמָּדִים תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהֶם:

And when they moved, I heard the noise of their wings, like the noise of great waters, like the voice of the Almighty, the noise of a tumult, like the noise of a host: when they stood still, they let down their wings.

וַיְהִי-קוֹל מֵעַל לְרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁם בְּעַמָּדִים תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהֶם:

And there was a voice from above the firmament that was over their heads; when they stood still, they let down their wings.

וּמִמַּעַל לְרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן-סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶף וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, in appearance like a sapphire stone: and upon the likeness of the throne was the likeness as the appearance of a man above upon it.

שָׁמַיִם מְאִיזָה מְקוּם נִבְרָאוּ? מְאוֹר לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא לְבוּשׁ. לִקַּח מִמֶּנּוּ וּפָרַשׁ כְּשֶׁלֶמָה וְהָיוּ מוֹתַחֲנִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁאֲמַר לָהֶם: דִּי, וְעַל כֵּן נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁדִי, שֶׁאֲמַר לְשָׁמַיִם דִּי וְעַמְדוֹ. וּמִנֵּינן שֶׁמְאוֹר לְבוּשׁוֹ נִבְרָאוּ? שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד, ב): "עֵטָה אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירְעָה".

## Pirkei dRebbe Eliezer 3:7-10

Whence were the heavens created? From the light of the garment with which He was robed. He took (of this light) and stretched it like a garment and (the heavens) began to extend continually until He caused them to hear, "It is sufficient." Therefore is He called God Almighty (*El Shaddai*), who said to the world: "*It is sufficient*," and it stood (firm). Whence do we know that the heavens were created from the light of His garment? Because it is said, "Who coverest thyself with light as with a garment; who stretchest out the heavens like a curtain" (Ps. 104:2).

הָאָרֶץ מֵאֵיזָה מְקוֹם נִבְרָאתָ? מִשְׁלַג שֶׁתַּחַת כֶּסֶא הַכְּבוֹד, לָקַח וְזָרַק עַל הַמַּיִם וְנִקְפְּאוּ הַמַּיִם וְנִעֲשָׂה עֶפֶר הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז, ו): "כִּי לִשְׁלַג הָיָא יֹאמֵר הוּא אָרֶץ".

Whence was the earth created? He took of the snow (or ice) which was beneath His Throne of Glory and threw it upon the waters, and the waters became congealed so that the dust of the earth was formed, as it is said, "He saith to the snow, Be thou earth" (Job 37:6).

קוֹרְקִיסֵי הַשָּׁמַיִם בְּמִימֵי אוֹקֵינוֹס הֵם אַחוּזִים, שְׁמִימֵי אוֹקֵינוֹס עוֹמְדִין בֵּין קְצוֹת הַשָּׁמַיִם וּבֵין קְצוֹת הָאָרֶץ, וְקְצוֹת הַשָּׁמַיִם עַל מִימֵי אוֹקֵינוֹס הֵם אַחוּזִים. שְׁמִימֵי אוֹקֵינוֹס בֵּין קְצוֹת אָרֶץ לְבֵין קְצוֹת הַשָּׁמַיִם, וְקְצוֹת הַשָּׁמַיִם עַל מִימֵי אוֹקֵינוֹס הֵם פְּרוּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד, ג): "הִמְקַרָּה בְּמַיִם עַל־יִוְתָיו".

The hooks of the heavens are fixed in the waters of the ocean. The waters of the ocean are situated between the ends of the heavens and the ends of the earth. The ends of the heavens are spread out over the waters of the ocean, as it is said, "Who layeth the beams of his chambers in the waters" (Ps. 104:3).

תִּכְן שֵׁל שָׁמַיִם עוֹלָה לְמַעְלָה כְּדוּרָם. הוּא כְּאֵהֶל פְּרוּשָׂה, קְצוֹתֶיהָ לְמַטָּה וְתוֹכָהּ לְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבִים תַּחְתֶּיהָ. כִּךְ הֵן הַשָּׁמַיִם – קְצָתָם לְמַטָּה וְתוֹכָן לְמַעְלָה כְּאֵהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו מ, כב): "וַיִּמְתַּחֵם כְּאֵהֶל לְשִׁבְתָּ".

The dome (or inside shape) of the heavens ascends upwards like a tub, (that is to say) like a tent (*denda*) which is spread out with its extremities (fixed) || downwards and its dome stretching upwards so that people can sit beneath it and their feet stand on the earth, whilst all of them are inside the tent; in like wise are the heavens, their extremities are (fixed) downwards and their dome stretches upwards and all creatures dwell

beneath them as in a tent, as it is said, "And he spreadeth them out as a tent to dwell in" (Isa. 40:22).

Source 20

Malbim

**ודמות על ראשי החיה רקיע**, עד עתה ראה בעולם המלאכים ובעולם האופנים ואת השפע והקשר שיש להמלאכים מניעי האופנים עם האופנים, עתה צפה במחזה איך יקבלו החיות את השפע מעולם שלמעלה מהם שהוא עולם הכסא, העומד על עולם החיות, ומצייר על ראשי החיות רקיע, שהרקיע היא המחיצה הנבדלת בין העליון והתחתון, כמו שבארץ שלנו יש רקיע עליה, שהוא מקום עליית האדים שעד שם שייך אל הארץ, ומן הרקיע ולמעלה יתחיל גבול השמים ואין כל חי יכול להתקיים שם, כמ"ש ויקרא אלהים לרקיע שמים, כן בכל עולם ועולם יש מסך מבדיל בין העליון והתחתון, שהוא הרקיע של אותו העולם ועומד כאמצעי בין שני העולמות, ודרך שם ירדו גשמי נדבות ושפע רצון ממעל, ולמעלה מן הרקיע הזה מתחיל השמים של עולם שתחתיו, וראה דמות הרקיע שעל ראשי החיות, ומצייר אותו **כעין הקרח הנורא**, שכמו שברקיע התחתון אשר על הארץ יתקבצו האדים הלחים האויריים, (בין העולים מלמטה כפי הנחת הטבעיים, בין היורדים מלמעלה ממים העליונים כפי הנחת חז"ל), ושם יתעבו ויתגשמו להתהוות אד וענן, ולפעמים יקפאו ויתקשו ויהיו לקרח, כן יצייר שהשפע האלהית היורדת מעולם הכסא ששם הוא רוחני מאד, תתעבה ותקפיא ברקיע ומחיצה הזאת, ותהיה כקרח שהמים הנוזלים ישובו להיות דבר מוצק מקשיי, ודבר מגושם בערך הקודם, כן תתעבה השפע ותקרח לפי ערך העולם ההוא, עד שיוכלו החיות לקבלו, אולם הוא קרח נורא מאד, מרומם מן הקרח הגשמי הידוע לנו, כי היראה והפחד שיגיע להם מן טל אורות השופע מלמעלה תצויר כקרח, כי המורא תקפיא הדמים וחום הטבעי ותשליך קרחה כפתים, וכ"ז משל ומליצה להסביר אל האוזן התקפאות השפע ברדתה לערך דקותה בהיותה במקומה, שלכן אמר ודמות וכו' רקיע, שאינו רקיע בפועל רק כן נתפס בדמיונו, והרקיע הזה **נטוי על ראשיהם מלמעלה**, שראשי החיות יקבלו השפע דרך הרקיע ההוא וישפיעו אותה אל אשר למטה מהם:

Source 21

Sotah 17a

אָלאַ חוט שֶׁל תְּכֵלֶת, מאי היא? דַּתְנָיָא, הֲיָה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: מָה נִשְׁתַּנָּה תְּכֵלֶת מִכָּל מִינֵי צְבָעוֹנִין?

But what is the benefit imparted by the thread of sky-blue wool? The Gemara answers: As it is taught in a *baraita* that Rabbi Meir would say: What is different about sky-blue from all other colors such that it was specified for the mitzva of ritual fringes?

מִפְּנֵי שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לַיָּם, וְיָם דּוֹמָה לְרִקְיעַ, וְרִקְיעַ דּוֹמָה לְכֶסֶם הַכְּבוֹד — שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתֵּי הַסְּפִיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר", וְכָתִיב: "כְּמִרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶם".

It is because sky-blue dye is similar in its color to the sea, and the sea is similar to the sky, and the sky is similar to the Throne of Glory, as it is stated: “And they saw the Gd of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness” (Exodus 24:10). This verse shows that the heavens are similar to sapphire, and it is written: “And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone” (Ezekiel 1:26). Therefore, the throne is similar to the heavens. The color of sky blue dye acts as an indication of the bond between the Jewish people and the Divine Presence.

*Source 22*

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם

Blessed are You, Gd our L-rd, King of the universe, Who spreads out the earth upon the water.

